

סנהדרין ז

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף ז. ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא כו', מוטב דליעבדו לעגל. צ"ע במה קיל חטא העגל מחטא של הריגת כהן ונביא, ואפשר לומר דחטא העגל היינו עבירה בין אדם למקום, אבל בחטא רציחה יש ג"כ עבירה שבין אדם לחבירו, וגם חילול השם גדול, דהרי גם העכו"ם נוהרים ברציחה, ולכן מצינו בפ' בראשית דקין שהרג את הבל נשאר לו העבירה לעולם, וזה היה שיטת אהרן, אבל ר' תנחום דאמר לא נאמר מקרא זה [ובוצע כרך ניאץ ה'] אלא כנגד מעשה העגל, ס"ל דסברת אהרן יש לדחות, שאין לעשות פשרה בזה. וז"ל המאירי אע"פ שפשרה נבחרת לענין דיני ממונות, אבל לענין איסור אינו כן, ולא יאמר הדיין נתיר לו את זו כדי שלא יאכל את זו כו'. וצ"ע בדבריו דהרי בכמה מקומות מבואר דבוחרין את הרע במיעוטו, וכמו דאמרי' במס' יבמות (עט:): מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא, ובמס' קידושין (כב.): איתא, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נכילות, ובמס' יומא (פג.) איתא, מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל, טבל ונבילה מאכילין אותו נבלה, ועי' במס' יבמות (עו.). בחציה שפחה וחציה בת חורין שכפו את רבה ועשאה בת חורין משום שנהגו בה מנהג הפקר, ועי' במס' שבת (מג:): דכו"ע טלטול מן הצד שמה טלטול, ומתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לכבות, וכעין זה איתא במס' יומא (פה:): חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ולפ"ז הכא הרי בחר אהרן את הרע במיעוטו, וכבר כתבו המפרשים דלא היה כאן ע"ז ממש, כי הם עשו העגל במקום משה, כמו שאמרו (תשא לב-א) "כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו", וא"כ שפיר עשה אהרן. ויש לחלק בכל זה, דאין כל העבירות שוות, ואין כל האנשים שוים, כעין שכתב בפת"ש (יר"ד סי' שלד ס"א) עי"ש, ואכמ"ל.

שוב ראיתי בתורת חיים שהקשה, הלא לעבוד ע"ז חמורה יותר מכל עבירות שבתורה, ותיירץ דמ"מ יש לו תקנה בתשובה, שחזור

וכופר בע"ז ומודה בהקב"ה, משא"כ ברציחה, שאם ח"ו היה נהרג כהן ונביא אהרן קדוש ה', לא היה אפשר לתקן החטא בתשובה, דלאחר שנהרג אי אפשר לחזור ולהחיותו, ולכן קנא הכתוב על הריגת זכריה טפי ממה שקנא על חטא ע"ז, ולהכי בשעה שחטאו ישראל בעגל וחזרו בתשובה צוה הקב"ה לעשות לו משכן לכפר על מעשה העגל, וכדאיתא במדרש חטאו ב"אלה אלהיך ישראל" ונתרצו ב"אלה פקודי המשכן", משא"כ בשעה שהרגו לזכריה אדרבה גרמו בזה שהחריב הקב"ה את מקדשו משום דלא הוה אפשר להו בתשובה. ולי נראה עפ"ד המדרש רבה (ואתחנן פ"ב-יז) על כמה דברים נצטווה אדם הראשון על ע"ז כו', ועל שפיכות דמים כו', ועל כולן יש סליחה חוץ משפיכות דמים שנאמר (נח ט"ו) "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", ומבואר דאפי' על ע"ז אפשר לעשות תשובה שלא יתחייב כלייה ח"ו, משא"כ ברציחה. ועי' כעין זה בהגה' מהר"ץ חיות שתי' עפ"ד הרמב"ם (רוצח פ"ד ה"ט) וז"ל, אע"פ שיש עונות חמורין משפיכות דמים אין בהם השחתת ישובו של העולם כשפ"ד, וכל מי שיש בו עון זה הרי הוא רשע גמור ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עון זה ולא יצילוהו מן הדין, צא ולמד מאחאב עובד ע"ז כו', ולא נמצא עון שחייבו כלייה אלא דמי נבות כו' עי"ש.

2. מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף ז עמוד א

ודקאמר ומקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא כו'. אף שעדיין אז לא נתנה הכהונה לאהרן ולא היה מקדש ולא משכן אהרן בכור היה והעבודה היה בכורות בכל מקום בבמה וה"ל ככהן במקדש ...

3. דף על הדף סנהדרין דף ז עמוד א

וכתב המהרש"א כאן... ולכאורה קשה כיצד כותב המהרש"א כי אהרן היה בכור, והלא בילקוט שמעוני (שמות, רמז קסה) שנינו להדיא: מפורשות: "וילך איש מבית לוי... ותהר האשה ותלד בת ותקרא את שמה מרים... ותהר עוד ותלד בן ותקרא את שמו אהרן". וכן כתב רש"י במסכת שבת (פח, א, ד"ה על ידי תליתאי) "משה תליתאי (שלישי) לבטן: מרים, אהרן ומשה". הרי מפורש כי מרים היתה גדולה מאהרן?

וכתב בספר מרפסין איגרא (פר' כי תשא ע' רסח) ליישב, דהנה במכת בכורות מתו כל סוגי הבכורות - בכור בין בנים, בכור לאביו, בכור לאמו וכו'.

אם כן אפשר שקודם מתן תורה כל סוגי הבכורות היו ראויים לעבודה, ולכן אהרון שהיה בכור מבין הבנים היה זה שעבד את עבודת הקורבנות.

ועי' בספר פנים יפות להגאון הק' בעל ההפלאה זצ"ל עה"כ (שמות ד' כ"ב): "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל" וז"ל באמצע הדבור שם: ועל זה השיב משה (לפרעה) שכולם ראויים הם לעבודה, כמו שמצינו באמת בקרבן פסח שהוכשרו כולם לעבודה בהזאת הדם על המשקוף וגו' שהוא במקום המזבח כמ"ש חז"ל (פסחים צ"ו) ג' מזבחות היו לישראל במצרים וכו', אף שאז היתה העבודה לבכורות כדאי' במשנה (זבחים קי"ב), והיינו דאמר בני בכורי ישראל שכולם הם נקראים בכורים, ולכן אומר אליך (פרעה) שלח את בני ויעבדוני, כי כולם הם ראויים לעבודה עכ"ל".

ועפ"י סברא זו, נוכל גם לומר דזה כוונת המהרש"א הנ"ל, דאהרן (כמו) בכור היה דעכ"פ לא גרע מבכור, עכ"ד.

כתב רבינו החתם סופר בספרו תורת משה (פר' כי תשא): תימא גדולה איך עשה אהרן את העגל מיראה שמא יהרגוהו הלא איסור ע"ז יהרג ואל יעבור.

וי"ל עפ"י דאיתא בספרי מוסר שחסידי א' אמר אם ה' נגזר משמים שעל מצוה נקבל עונש ועל עבירה נקבל שכר, הייתי עושה מצוה ולא עבירה מאהבת ה', אחרי שידעתי שרצון קוני ה' לעשות מצוה, הגם שמעניש אותי על כך, אעפ"כ לעשות רצונך חפצתי.

והנה אהרן הצדיק הבין שאם ישלחו ח"ו יד בו אז אין תקומה ח"ו, ולכן אמר אהרן בלבו מוטב שיתקיימו ישראל ויאבד הוא ויהי' מדת הדין מתוחה נגדו והמה ימלטו, אולם הבוחן לבבות ידע שכוונת אהרן ה' לתכלית אהבת הבורא ב"ה שלא יאבד אומה שלימה, וגדולה עבירה לשמה, ולכן נבחר הוא וזרעו אחריו להיות כ"ג עכ"ד.

4. ספר תורת חיים על סנהדרין דף ז/א

מוטב דליעבדו לעגל אפשר הוי להו תקנתא בתשובה. לכאורה תימה והלא עובדי כוכבים ומזלות חמורה משפיכות דמים ומכל עבירות שבתורה ויש לומר דאע"ג דעונשו חמירה דכל העובד עובדי כוכבים ומזלות הרי הוא ככופר בכל התורה כולה מכל מקום יש לה תקנה בתשובה דכשחוזר וכופר בעובדי כוכבים ומזלות ומודה בהקב"ה חטאו מתוקנת אבל אם ח"ו נהרג אהרן קדוש ה' כהן ונביא לא הוה אפשר לתקן חטאו ההוא דאחר שנהרג אי אפשר לחזור ולהחיותו ולכך קנא הכתוב על הריגת זכריה טפי ממה שקנא על חטא עובדי כוכבים ומזלות שעבדו כדאשכחן בכמה מקראות ולהכי בשעה שחטאו ישראל בעגל וחזרו בתשובה צוה הכתוב לעשות לו מקדש לכפר על מעשה העגל כדאיתא במדרש חטאו באלה אלהיך ישראל ונתרצו באלה פקודי המשכן ובשעה שהרגו ישראל לזכריה הנביא אדרבה גרמו בזה שהחריב הקב"ה את מקדשו משום דלא הוה אפשר בתשובה:

אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה

5. תוספות מסכת סנהדרין דף ז עמוד א

אלא על דברי תורה - והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) ששואלין לו נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה [1] התם באדם שעוסק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים והכא מיירי כשלא עסק כלל [2] אי נמי שואלים לו תחילה על משא ומתן באמונה ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנשטשו מדברי תורה.

• ספר שערים מצויינים בהלכה

שכתבו כאן. ונראה דכגמ' כאן מדוייק כדברי התוס', דהרי איתא אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה. ועי' בתוס' ישנים

6. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ז/א

נידון על דו תורה שנאמר כוטר מים ראשית מדון. נ"ל בס"ד דנידון עיקר על עסק תורה שבעל פה שבה ידע הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה... ומה שהקשו התוספות ז"ל מה דאמרינן בגמרא דשואלין אותו תחלה נשאת ונתת באמונה ואחר כך אומרים לו קבעת עתים לתורה, [3] י"ל בס"ד נשאת ונתת באמונה הכונה היא על עסק תורה שבעל פה, שגם זה העסק נקרא משא ומתן, כמו שאמרו רז"ל שיודע לישא וליתן בדברי תורה. ואומרם באמונה רצו לומר בכונה לשמה ולא להתגדל או לקנטר, וכל דבר התלוי בבניית הלב נקרא אמונה, כי אינו ניכר לעיני הרואין:

7. חידושי אגדות למהר"ל סנהדרין דף ז עמוד א

אין תחלת הדין של אדם רק על דברי תורה. פי' מפני כי התורה הוא התחלה אל הכל, כי היא ראשית לכל דבר שבעולם והיא ראשונה אל הש"י, ולפיכך הדין על התורה היא קודם הכל כי הדבר שהוא ראשון אל הש"י וקרוב אליו. וכך משפט ג"כ ראשון וכמו שרמז זה ג"כ [דכתיב] לעשות משפט עבדו ומשפט עמו מלך והדיוט מלך נכנס ראשון ולכך הדין על התורה הוא ראשון וקודם. והא דאמרינן (שבת ל"א א') כשמכניסין את האדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה, היינו ששואלין אותו תחלה אם עשית זה. [4] ושואלין אותו קודם נשאת ונתת באמונה, כי זה שייך קודם לעשות, כי דרך ארץ קודם לתורה, שאם אין [לו] מלאכה לא יוכל לעסוק בתורה, וצריך לישא וליתן קודם שיעסוק בתורה [עד] שמגיע אליו פרנסתו. אבל לענין העונש התורה היא קודם לכל, שיצא הדין על זה [קודם]. ועוד כי שואלין אותו על דבר שיכול לאדם לעשות על כל פנים, לכך שואלין אותו קודם [נשאת ונתת באמונה] אבל התורה אפשר [כין] לא היה יכול ללמוד מחמת כמה דברים. מ"מ הדין כאשר יוצא לפעל הוא תחלה על התורה מטעם אשר אמרנו, [כי התורה היא ראשונה אל הש"י וית'].

8. ספר מרגליות הים [5]

ו. תוד"ה אלא על דברי תורה, והא דאמרינן ששואלין אותו נו"נ באמונה כו', בעין אליהו כ' שזהו שהדגיש רש"י בכתבו הכא תחילת דינו לעתיד לבוא. דהיינו בעולם התחיה. כשיבוא הקב"ה ויניח ס"ת בחיקו ויאמר כל מי שעסק בזה יבוא ויטול שכרו ע' פ"ק דע"ז, והך דשבת איירי בדין שלאחר המיתה, ובס' רגל ישנה כ' שנו"נ באמונה קאי נמי אד"ת כמ"ש בחגיגה י"ז א שיודע לישא וליתן בד"ת, וע' רש"י סוטה ז' ע"ב ד"ה למישקל כו'.

9. דף על הדף סנהדרין דף ז עמוד א

בגמ': דאמר רב המנונא אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פוטר מים ראשית מדון.

[6] הגר"א (קול אליהו) מיישב את קושית התוספות, דהנה במסכת קידושין אמרו, 'אמר ריש לקיש, מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות וכו" ע"ש.

והשתא יש לומר, שגם כאן כווננו לזה שעל דברים אלו שואלים, דהיינו אם למד ששה סדרי משנה, נשאת ונתת באמונה היינו אם עסק בסדר זרעים דנקרא אמונה כנז"ל, קבעת עתים לתורה היינו עתך דזה סדר מועד, עסקת בפריה ורבייה זה סדר נשים, צפית לישועה דהיינו סדר נזיקין כדאמרין ישועות זה סדר נזיקין, פלפלת בחכמה היינו סדר קדשים כדאמרין חכמת זה סדר קדשים, הבנת דבר מתוך דבר היינו סדר טהרות דזה נקרא דעת כנז"ל, נמצא לפי זה שואלים רק על דברי תורה, ומיושב שפיר קושית התוס'.

10. ספר בני יששכר - מאמרי חדש ניסן - מאמר ד

דנהג אמרו רז"ל (בפ"ב דשבת [לא.]) ששואלין לו לאדם ביום הדין נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, והקשה בשל"ה מדברי המדרש כל הקובע עתים לתורה מיפר תורה שנאמר עת לעשות לד' הפרו תורתך [תהלים קיט קכו], ותירץ דלא קשיא, דמי שמן הצורך לו למשא ומתן בהכרח וטרוד על המחיה ועל הכלכלה אעפי"כ צריך לקבוע עתים לתורה בכל יום (ונ"ל דזה הוא ששואלין בתחלה נשאת ונתת באמונה ואחר כך קבעת וכו'), כי מיירי דוקא בבעל משא ומתן דודאי נגזר על האדם בזעת אפך תאכל לחם, וגם אמרו"ל הנהג בהם מנהג דרך ארץ [ברכות לח ע"ב] בחרישה ובזריעה וקצירה וכיוצא, אבל המעט שיעשה תספיק לו כהרבה ויאמין בחי עולמים שאין מעצור לו להושיע ברב או במעט [ש"א יד ו], והמעט שעושה לא יאמין שעל ידי זה ההשתדלות באה לו פרנסתו, רק כי כן גזר היוצר שיעשה האדם איזה מעשה להמציא לו פרנסתו אבל הש"י הוא הנותן כח לעשות חיל, ותיכף אחר גמרו המעשה יקבע עתים לתורה, הנה איש כזה נקרא ג"כ עוסק בתורה כי גם בעת התעסקו בעניני העולם הוא באמונת ד' אשר יעזור לו בזה המעט ועיקר מגמתו לתורה, וזהו ג"כ הפירוש נשאת ונתת באמונה, רצ"ל אם היה משא ומתן שלך באמונה שהיית מאמין אשר כחך ועוצם ירך לא יעשה לך חיל רק הש"י הוא הנותן וכו', ואין מעצור לו להושיע ברב וכו' ועל ידי זה קבעת עתים לתורה, כי הספיק לך מיעוט (השתדלות), ולאיש כזה הוא עיקר השאלה, אבל אדם פנוי שאין מן הצורך לו להשתדל, ומגרה יצה"ר בנפשיה לעזוב דרכי התורה ולהשתדל בהבלי עולם, הגם שלעתים קובע עצמו לתורה, הנה הוא מיפר תורה, והנה הוא גרוע יותר מהעבד הגמור המשתדל תמיד בסחורה לצרכו דעכ"פ אינו פועל בטל, אבל זה שאין מן הצורך לו להשתדל כגון שאחרים ממציאין לו פרנסתו וכיוצא והוא מגרה יצר הרע בנפשיה ועוזב חיי עולם בשאט בנפש, הנה הוא מיפר תורה, וגם נקרא בכל פעם שנה ופירש שהוא גרוע יותר מעם הארץ [פסחים מט ע"ב], להיות שהוא טעם טעם התורה ואעפי"כ עוזבה מבלי הכרח:

11. ספר כתב סופר על שמות פרק טו פסוק כו

ויאמר אם שמוע תשמע וכו' והישר בעיניו תעשה וכו'. ברמב"ן מביא מכילתא זה משא ומתן, מלמד שכל הנושא ונותן באמונה כאלו קיים כל התורה, וצריך להבין איך ע"י זה מקיים כל התורה. ונ"ל ע"פ מ"ש במק"א [פר' משפטים ד"ה ואלה (השלישי)], דרשות (תשל"ב) עמוד קנ"ה ודרשות (תשמ"ה) עמוד מ' [במשאחז"ל [שבת לא.]] תחלת דינו שואלים נשאת ונתת באמונה, היינו כי ה' שונא גזל בעולה, ולמדו חז"ל [סוכה ל.]] מזה דמצוה הבאה בעבירה פסול כי לא ירצה לה'. והנה מי שאינו נושא ונותן באמונה וקונה אתרוג ציצית תפילין וכדומה, לא ירצה לה', כי הוא בוצע בירך וכו'. ולכן שואלים תחלה קודם ששואלים על המצות אם נו"נ באמונה, דאל"ה כל המצות שעשה בטליו ומבוטליו לא יקובלו לפני ה'. והיינו מי שנושא ונותן באמונה כאלו קיים התורה, שע"ז מקיים התורה, דלולי זה לא יוכל לקיים המצות, וכהנ"ל וק"ל:

12. ספר שערים מצוינים בהלכה

ליזמר זמר וליזיל באורתא. פרש"י הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום אלא גזילה הוציאו מידו. [ומפרש השל"ה (מס' ר"ה עמוד הדין ד"ה מדה טובה) בשם אביו, דהדיין צריך להסביר לבעלי דינין טעם הדין עד שידעו בעצמם שפסק בצדק, ונמצא אף זה שיצא חייב יצא מהדין בשמחה וקול זמרה שהוציא הדיין גזילה מתחת ידו, וכדכתיב "וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום". [ובזה מפרש הגה"ק ר' בנימין מזאליץ [תלמיד המגיד מזלאטשוב, מח"ס אהבת דודים על שה"ש] בספרו תורי זהב (פ' שופטים) הא דאמרי' בסמוך כל דיין שדן דין אמת לאמיתו כו', רצה לומר שיאמת את הדין אף למי שיצא חייב, וזהו לאמיתו לאמת של הבעל דין.]

13. ערוך לנר על סנהדרין דף ז/א

בגמרא אם ברור לך הדבר כאחותך: מה דנקט כאחותך דוקא יש לבאר עפ"י מה דאמרינן במכות (דף ה' ע"ב) אין לי אלא אחותו בת אביו שלא בת אמו וכו' עד שלא יאמר יש לי מן הדין כו' הא למדת שאין מזהירין מן הדין ע"ש והטעם שאין מזהירין ואין עונשין מן הדין כתב הר"ש בספר כריתות דלמא טעה בשכלו והק"ו אית ליה פירכא הרי שגילה הכתוב ע"י שכתב אחותך יתירה לבת אביו ובת אמו שלא נסמוך על שכלנו וזהו שאמר אם ברור לך הדבר כאחותך שנסמוך על הפסוק ולא על השכל אמרהו ואם לאו אל תאמרהו ולא תסמוך על שכלך:

14. מרומי שדה מסכת סנהדרין דף ז עמוד ב

אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרהו כו'. בשבת דף קמ"ה ב' מפרש המקרא לענין מילי דעלמא עיי"ש. אבל בשאילתא הנוספת הביא כאן המקרא ואם לבינה תקרא, במשלי ב', ואם ברור לך הדבר כאם שהיא אסורה לך. וזה יותר נכון, דחכמה היינו מה שלמד מאחרים, וא"כ לא שייך אינו ברור. אבל בינה הוא מה שמבין מעצמו, וע"ז כתיב שלא תקרא היינו להגיד לאחרים אלא כשהיא אם, דאע"ג דכתיב אם בחיריק, מכ"מ מידרש כמו דכתיב אם בצירי, כדמוכח בברכות דף נ"ז, הרואה בועל אמו יצפה לבינה שנא' ואם לבינה תקרא, ועי' מש"כ עוד בהע"ש שם:

15. ערוך לנר מסכת סנהדרין דף ז עמוד ב

בגמרא כאלו נוטע אשרה בישראל. הדמיון הזה דאיסור נטיעת אשרה הוא אפילו קודם שעבדה כמו שפירש רש"י בחומש ע"פ לא טעע לך עפ"י הספרי וכן המעמיד דין על הציבור אפילו אם עדיין לא דן שלא כראוי מ"מ הוי החטא משעת מינוי:

16. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ז/ב

שם כל המעמיד דין שאינו הגון כאלו נוטע אשרה. נראה פשוט דנקיט אשרה מפני כי האדם עץ השדה. ועוד נ"ל בס"ד הטעם דנקיט אשרה כי ידוע דתלמיד חכם נקרא אשה, והטעם כמו שהאשה מתעברת ויולדת, כן הוא מוליד חדושי תורה שנקראים בנים ובנות. כמו שכתבתי במקום אחר, ואות ריש במלואו הוא לשון עניות, ומי שהוא עם הארץ הרי זה ריש, כמו שאמרו אין עני אלא מעניות תורה ומצות, ואם תניח אות ר' שרמוז בו העניות של תורה בתוך אותיות אשה יהיה צירוף אשרה, ולכן זה שהעמיד דין עם הארץ שחשב אותו בתואר אשה שהיא מתעברת ויולדת, ובאמת הוא ריש ואין רוח תורה בקרבו, לכן אין זה נקרא אשה אלא נקרא אשרה כי יבא אות ר' בתוך אשה ויהיה אשרה:

17. ספר מרגליות הים

כב. מר זוטרא חסידא כי הוו מכתפי ליה, ברש"י מכתפו להו נושאין אותן. על הכתף שהיו זקנים ואינם יכולים לרוץ כו', נראה שהיתה לפני רש"י הגירסא הכא כבביצה כ"ה ב אמיר ומר זוטרא הוו מכתפי להו, לכן נקט לשון רבים.

18. ערוך לנר מסכת סנהדרין דף ז עמוד ב

בגמרא בשבתא דריגלא. [1] רש"י פירש שבת ששואלין בו בהלכות הרגל והיינו שלשים יום קודם הרגל עכ"ל [2] וצ"ע בסוכה (כו א) מוכח דשבתא דריגלא נקרא השבת שבתוך הרגל דמיינתא התם על מה דגנו חוץ לסוכה:

19. חידושי אגדות למהר"ל סנהדרין דף ז עמוד ב

וכן מה שדרש שאין לדיין לפסוע על ראשי עם קדוש דכתיב לא תעלה במעלות על מזבחי, כי הפוסע על ראשי עם קדוש הוא גבהות וגסות רוח, ובעל מדה [זאת] הוא נוטה אחר הערוה, וכמו שאמרו ז"ל (סוטה ה' א') כל מי שיש בו גסות רוח כאלו בא על כל העריות. ולכך דיין הפוסע על ראשי עם קודש הוא בכלל לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו, וכן מה שאמר שצריך שיהיה מתון בדין, שכאשר הוא מתון בדין הוא שכלי, שהאדם קונה השכל ע"י שהוא מתון כמו שפרשנו למעלה. וכאשר אינו מתון בדין כאלו אין הדין [אצלו] שכלי, ואין דבר שכלי יותר מן הדין. ולכך על זה נאמר לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו, כי זה ענין הערוה שהוא נוטה אחר הגשמי. ודבר זה הוא מבואר, ודבר זה סוף [כוונת] התורה שאמרה לא תניף עליהם ברזל, וכתב אח"כ לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו והדברים האלו ברורים מאוד.